1626 Livres 51. Carl. 1712.

CARDINALIVM, ARCHIEPISCOPORVM, EPISCOPORVM,

Cæterorúmque qui ex vniuerſis Regni Prouincijs, Eccleſiaſticis Comitijs interfuerunt;

DE

ANONYMIS QVIBVSDAM & famoſis libellis

SENTENTIA.

LVTETIÆ PARISIORVM,
Apud ANTONIVM STEPHANVM, Typographum Regium, viâ Iacobæa, ad Inſigne Oliuæ Rob. Stephani.

M. DC. XXVI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

C. in palatio, 13 martii, 1626.

Case
F
39
.326
1626est

48-1127

CARDINALIVM, ARCHIEPISCOPORVM, EPISCOPORVM,

Cæterorúmque qui ex vniuerſis Regni Prouinciis, Eccleſiaſticis Comitijs interfuerunt;

DE ANONYMIS QVIBVSDAM & famoſis libellis

SENTENTIA.

C*VM Eccleſiaſticis totius Regni Comitiis, in ciuitate Pariſienſi, de Rebus Ordinis noſtri conſuleremus, Liber ad nos perlatus fuit (Admonitio ad Regem, titulus erat) qui ſine Authoris nomine editus, eò potiſsimùm dicebatur ſpectare, vt*

improbato Regis conſilio, eius authoritatem minueret, Majeſtatem deprimeret; Optimates ad diffidentiam, Populum ad ſeditionem concitaret, & vnà cum Myſteriis Politicis, quæ ab eadem officinâ prodierunt, Galliæ perniciem & excidium moliretur. His itaque ſemel atque iterum accuratè perlectis, Primò quidem indoluimus in tantum conualuiſſe nefariorum hominum nequitiam, vt qui in Reges noſtros antea parricidarum manus impulerant, ijdem ipſi in Succeſſoris famam & ſecuritatem atrociſſimum ſtylum exerceant. Deinde cùm videremus, egregium illum Admonitorem, ſubdolo Catholicæ Religionis obtentu, contra ſalutem Regis, Regnique tranquillitatem, graſſari; noſtrarùmque eſſe partium duceremus, prouidere, non ſolùm ne germana Religio peſſum eat, ſed etiam ne falſa prætextu pietatis irrepat, obuiam eundum periculo putauimus. Quamuis enim oratione blanda, & ad modeſtiam primùm compoſi-

ta, venenum occcultet, humilitatem profi-teatur, charitatem ambitioſè iactet, Theo-logiam præ ſe ferat, Pacis authorem pronun-tiet, vt ſpecioſis nominibus faciliùs incautis mentibus illabatur; monemus, non aliter, vel ab ipſo limine, conſiderandum, quàm Medicos; quorum Tituli remedia habent, pyxides venena. Quis enim ex libertate, Theologum; ex ficta Charitate, ciuem; ex ſimulata Pietate, Amicum; ex fucatis blan-ditiis, Regi ſubditum non putaſſet? niſi po-ſtea, dum tam libere contra Regiam Maje-ſtatem debacchatur, iudicaſſet reperiri non poſſe in ſubdito tantam ſuperbiam, vt Re-gem accuſet; in amico tam virulentam acer-bitatem, vt imprecetur; in ciue tam atrocem perfidiam, vt patriæ quærat excidium; in Theologo tam putidam arrogantiam, vt Principum, Rerumpublicarum, belli pa-cíſque iura ad ſui ſenſus trutinam reuocet, expendat, probet, improbet, in Reges de-nique ipſos imperium exerceat. Hoſtem ita-

que eſſe deprehendimus; non pacis interpretem, ſed ſeditionis buccinatorem, & vbique Regiæ Majeſtatis prophanatorem; qui non vt Regem admoneat, ſed vt vniuerſum Regnum commoueat & incendat, faces in vulgus emittit: cui tanto impenſiùs à nobis eſt obſiſtendum, quanto magis eniti decet, ne Religionis ſimulatæ prætextu quidquam aduerſus puram & infucatam pietatem, quod in publicæ pacis & domeſticæ tranquillitatis damnum vertat, ciuium animis imprimatur. Iam enim antea ſæpe comperimus eſſe eam graſſatoribus illis impiis cōſuedinem, vt cùm perniciem aliquam Regno moliuntur, ſigna ſui motus euentilatis chartis præmittant: Vt ſerpens quod vibratâ cuſpide virus parat, ſibilo prænuntiat; noxius auſtri flatus, peſtem, quam ciet, antecedit; criſpatur leuiter mare, & ſentit ſe moueri antequam in fluctus aſſurgat: ita gladiorum licentia linguæ temeritate præludit: quæ poſtquam Principum patientiam contumaci

ſermone tentauit, ad perduellionem audacior erumpit. Quare vt Gallici *nominis hoſtes fruſtra ſe laborare ſciant, dum Regis conſtantiam laceſſunt, & populi fidem ſollicitant, placuit, vnanimi totius Ordinis conſenſu, profiteri quid nos de huiuſmodi contumeliis ſentiremus, & quid aliis ſentiendum præſcriberemus. Quod quidem vt faciliùs præſtari poſſit, haud abs re videtur, hominis conſilium, & paræneſεωs (egregiæ ſcilicet) epitomen paucis comprehendere.*

Primò quidem vt inſidias quaſdam faceret auribus, ſe ciuem, ſe Theologum & belli diſſuaſorem aduentare profitetur, deinde pericula fingit inextricabilia, tragicos euentus ominatur, & quâ eſt temeritate, minatur: Creſcit *audacia, arma Regis damnat iniuſtitiæ; fœdera, impietatis; conſilium, perfidiæ; Regni optimates, perduellionis. Vbi in nos virus euomuit, excurrit ad exteros. Veneto Senatui exprobrat Atheiſmum; Sabaudo leuitatem & auaritiam:*

Reliquos omnes fœderatos ſuſpicione perfundit: Putares in orbem cenſuram exercere. Rurſus cùm ſe latiùs diffudit maledicendi licentia, ad nos redit: illatas à Caluiniſtis contra Lutheranos in Germania clades Gallo adſcribit, & quâ eſt impudentiâ, Regem pro famulitio Diaboli pugnare contendit. Poſtremò (ô parricidium) Clementiſſimo, Iuſtiſſimo, Religioſiſſimo Regi; quòd fœderatis periclitantibus, obſeſſis, exulibus, afflictis, pro iure gentium opem ferat, (horremus elogia!) damnationis æternæ minas intentat: Hæc ſunt præcipua tela, ne dicamus omnia, quibus Regem Regnúmque petit; hæc conuitia quibus Sanctiſſimam Rempublicam & Catholicos Principes inſectatur. Quæ quidem, vt retunderentur, promptius fortaſſe fuiſſet negligere, quàm obiecto veritatis clypeo excipere: niſi quis ſilentium in conſcientiam verteret; Et quoniam in Religione turpiter aucupium quærit, quò Principum maieſtatem in contemptum adducat;

ducat; æquum eſt vt quæ Chriſtiana Religio de Regum authoritate credenda proponit, citra fucum adulationis aut detractionis inuidiam, aperiamus.

Reges à Deo eſſe, præter publicum omnium gentium atque ſæculorum conſenſum, etiam Prophetæ denuntiant, Apoſtoli confirmant, Martyres confitentur, neque tantùm à Deo ſed etiam Deos. Quod quidem non ſeruilis ethnicorum aſſentatio in gratiæ lenocinium effinxit; ſed ipſamet veritas in ipſis ſacrorum codicum oraculis tam apertè declarauit, vt negare, ſine blaſphemia; dubitare, ſine ſacrilegio nemo poſſit. Dij itaque qui vocantur, conſequitur vt ſint, non eſſentiâ quidem, ſed facultate; non natura, ſed gratia; non ad perpetuum, ſed ad tempus; vt pote qui in terris, Dei Opt. Max. vice fungantur, & eius imaginem, Majeſtatis imitatione mortalium oculis exhibeant. Nemo eſt enim adeò plumbeæ mentis, qui cùm eum intuetur cuius nutu

tot hominum millia prodeunt in aciem, tot manus ferrum ſtringunt ad vindictam, aut comprimunt ad veniam, qui nobilitatem obſcuris, egenis vbertatem, exulibus patriam, afflictis perfugium, & quibus libuerit fœlicitatem impertiatur; qui denique ſuorum omnium fortunas, vitam necémque in manu habeat: Nemo eſt, inquam, qui non eum aliquid ſupra mortalitatem eſſe Deo proximum aut ſimile ſuſpicetur, credat, cogitet. Quibus enim Deus poteſtatem ſuam communicauit, ijſdem Majeſtatis ſuæ partem, quæ ſaluberrima eſt imperij tutela, non denegauit; vt populos ſibi ſubditos non tam armorum terrore ad parendum cogerent, quàm vt impreſſa eorum animis quaſi diuinæ Majeſtatis veneratione in obſequio benignè continerent.

Nihil enim eſt ad communem omnium fœlicitatem accommodatius, nihil ad publicam tranquillitatem vtilius, quàm ſi ſubditi, quibus parendi neceſſitatem diuina vo-

luntas impoſuit, Præpoſitis atque Magiſtratibus citra tergiuerſationem obtemperent. Id enim natura non ſolùm hominum ingeniis inſeuit, ſed etiam belluarum ſenſibus ingenuit, vt antecedentes ſequantur duces, regibus ſuis obediant, & pro eorum ſalute ſollicitas excubias agant. Apiculæ Regem domi colunt, foris ambiunt, volantem ſtipant, vacillantem fulciunt, laborantem ſuſtinent, deficientem humeris imponunt, periclitantem etiam vitæ diſpendio protegunt. Adeò naturæ leges firmæ validæque ſunt, vt quæ hominum conſenſu vigent, animalium inſtitutis comprobentur. Nam ſi ab omnibus his qui vel prudentiâ vel authoritate in rebus publicis optimè conſtitutis floruerunt, exempla petamus & conſilia, intelligemus profectò, nihil eſſe tam aptum ad jus conditionémque naturæ, quàm imperium; ſine quo nec domus vlla nec ciuitas, nec gens, nec vniuerſorum hominum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe mun-

dus poteſt: támque parêre quàm imperare vtile eſt & neceſſe: Præcipua ſiquidem, vel potiùs omnis imperij vis in conſenſu obedientium ſita eſt. Si enim ſubditis Regum ſtatuta liceret expendere, quænam eſſet magiſtratuum authoritas? ſi, non probare, quæ Principum poteſtas? ſi, condemnare, quæ rerum publicarum ſecuritas? Ruerent in dominos ſerui, in patronos clientes, in parentem liberi; & omnis ciuilis ſtatus diſciplina peſſum iret; priuatæ domus diſcordiis, ſeditionibus vrbes, Prouinciæ rapinis, omnia tumultu flagrarent: Gentium iura corruerent, & in priſtinum chaos cuncta reciderent, ſi maior numerus excuſſo paucorum iugo omnia ſui iuris faceret. Quænam enim ſpes eſſet eum iuſtè imperare poſſe qui ne prudenter quidem parêre poſſit?

Quare illud ipſum quod lex humana non permittit, diuina vetat; dum fraudem omnem atque contradictionem ſeruis erga dominos prohibet. Quid ergo ſi iniqui fue-

rint? abſit vt cuiuſquam impotentiam, libidinem & iniuſtitiam probemus. Sed ſi ſenſum Scripturæ quæris, nullâ ex parte rebellandi conſilium habemus; ſalua Religione parendi præceptum habemus: quamuis fortunas eripiat, libertatem tollat, ſeruitio premat, & quæcumque Deus poſtulantibus Regem, futura denuntiat, in ſuorum ruinam meditetur, tamen parendum eſt Regi quantumuis dyſcolo: quia Deus eum inſtituit, parendum eſt domino quantumuis moleſto; Deus cùm talem eum futurum præuideret, nihilominus præpoſuit. Regem, vt parentem, ſi bonus eſt, amare; ſi malus eſt, ex diuinæ voluntatis decreto ferre debemus. Quid ſi Religionem ipſam expugnet, ferro ſæuiat, rurſus ad martyrium fideles vocet, quantumvis Hæretici reclament? tamen ſi Euangelio acquieſcere velimus, ſatius eſt fuſo ſanguine cæleſtem victoriam reportare, quàm educto gladio Chriſtianæ

patientiæ famam lædere. Quam quidem noſtram ſententiam improbare nemo poteſt, niſi qui Chriſti præceptum ſimul & exemplum improbet, niſi Martyribus cùm rebellare poſſent, modeſtiæ gloriam eripiat, & creſcenti Eccleſiæ ignauiam exprobrare velit, quòd numero fortior, ferrum Imperatoribus quo ſæuiebant, non extorſerit. Ea ſiquidem eſt non Chriſtianorum ſed Hæreticorum contumacia, qui vel leuiſſimo metu Religionis ad arma concurrunt, leges calcant, iura violant, & à Deo ordinatæ poteſtati quâ poſſunt via reſiſtunt.

Chriſtus autem iam tum natus, immò naſcens, immò antequam naſceretur, ad edictum Cæſaris aduolauit, neque denegauit obedientiam cui ius imperandi tradiderat; ſub eius prætore quamuis innocens accuſari non erubuit; iudicium quantumuis iniquum patienter tulit, vim illatam, crucem oblatam, mortem denique non recuſauit; quam-

uis in manu legiones Angelorum adeſſent; quamuis in ſuâ morte videret in Chriſtianorum omnium vitam ſententiam ferri. Eccleſiæ priſcos Annales reuoluite, parem in Apoſtolis, parem in Diſcipulis patientiam inuenietis, parem in Martyribus conſtantiam. Cùm iam latè propagata fides eſſet vbique quà patebat orbis Romanus, Chriſtiani in carnificinâ crudelitatis, ferro, flammâ, belluis fidem probabant, atque patientiam: neque inter optimam conſcientiam & iniquiſsimam fortunam conſtituti prouocabant ad arma; quibus ſumptis numero pares extitiſſent & virtute ſuperiores; cùm vrbes, inſulas, municipia, caſtra ipſa, Senatum, forum impleuiſſent; & omnes tam libenter ad cæleſtem victoriam per ſupplicia properarent.

Quare alias leges quàm à Chriſtianâ diſciplinâ profectas quærant qui ſatius eſſe putant rebellare quàm pati. Vnde nouum ius è cælo defluxit vt credant nobis licere

quod Apoſtolis & Martyribus non licuit? an in fide propagata ius eſſe, quod in naſcente & iam adulta nefas fuit? Nuſquam Chriſtianus aliud eſt: vnum Euangelium & idem Ieſus: qui aliter ſentiunt, fidem in factionem conuertunt, & ex aliena credulitate ſibi dominum & gloriam quærunt.

Neque tamen in gratiam Regum iniuſtam dominationem adſtruimus: à cuius periculo tantum abſumus quantum diſtamus à metu: ſed fidei, Regi, veritati debitum & neceſſarium non denegamus teſtimonium. Atque adeò quæ ſentimus, tanto liberius profitemur, quia ſcimus ſub quo Rege viuamus; Neque enim ſumus ita rerum noſtrarum negligentes, vt ignoremus quantopere Religionem colat; nec tam ingrati, vt inficiemur eum eſſe talem qui ſynceram pietatem vel ſceptris ſuis anteponat.

Inde fit vt cùm quiſque teneatur eum imperij ſtatum in quo natus eſt, colere, amare, complecti, & ad eum non modò tuendum

ſed

ſed etiam amplificandum, omni ope niti, cùm à Deo præſertim ita ſit inſtitutum atque imperatum: tãtum abeſt vt qui Catholici non tam videri volunt quàm eſſe, Regum dicta, facta, cogitata, ad proprij ſenſus libidinem interpretentur, & quaſi cenſoria virgula notent; quin etiam ea votis promouere atque alere gloriâ tenentur. Cùm enim Principum ingeniis præſentius adſit diuinæ bonitatis auxilium, quàm priuatis hominibus, non minorem iniuriam Deo faciunt qui ei de Regibus iudicandi poteſtatem, quam ipſe ſibi ſoli reſeruauit, præripiunt, quàm Regibus ipſis qui ſolius Dei iudicio ſubiacent. Quapropter Dauid, adulterio coinquinatus & homicidio, tamen ſe ſoli Deo peccauiſſe ſuſtinebat, quia Rex erat, & alium non timebat; quia Rex erat, nullis ipſe legibus tenebatur: quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum, neque vllis ad pœnam vocantur legibus, tuti Imperij majeſtate. Homini ergo non peccauit, cui non tenebatur obnoxius. Quis enim

poteſt dicere Principi, cur ita facis? Tamen iſte ſycophanta, quò ſe Theologum probet, diſtrictè in contemptum Regis arguit, magiſtraliter definit, affirmat audacter, probat inſidiosè, calumniatur apertè, diabolicè concludit.

Cùm illud in Principatu beatiſſimum, quòd nihil cogi poſſit; tum illud certè eſt maximum, quòd penes eum pacis bellíque poteſtas ſit. Eius eſt enim legem legere, vt cui rerum iudicium cœlitus datum, ſubditis obſequij gloria relicta ſit: nam in ciuili diſciplina, ſicut in cæteris artibus, aliquid eſſe primum expedit, ad cuius nutum reliqua moueantur atque conſiſtant. Et niſi cardinibus illis ſcientiarum, quæ Principia vocantur, conſenſus accedat, nec veritas inquiri, nec falſitas dignoſci, nec vlla diſceptatio conuenienter inſtitui poteſt; aliquam eſſe regulam oportet ad quam cæterarum rerum, quæ in compagem coëunt, rectitudo probetur, aut prauitas corrigatur. Ita naturalis ordo mor-

talium paci accommodatus hoc poſcit vt ſuſcipiendi belli authoritas penes Principes ſit; qui non liberi ſolùm impedimentis omnibus, ſed domini rerum temporúmque, trahunt conſiliis cuncta, non ſequuntur. Eorum verò conſilia explorare, temeritatis; euentilare, perfidiæ; reprehendere, perduellionis eſt intolerandæ: neque enim aliter imperij vis conſtare poteſt, quàm ſi vni ratio reddatur. Vt enim pretioſa vnguenta ſi alienum aërem admittunt, proprias vires amittunt; ita Regum conſilia, quæ apud Hebræos arcana dicuntur, ſi populo innoteſcant, quod antea erant, hoc ipſo eſſe deſinunt, quòd innoteſcant. Quare Regum ſapientiſſimus monet ne largiùs vinum Principibus propinetur, ne fortè quod in Conſilio prudenter ſtatutum eſt, in conuiuio per ebrietatem euulgetur. Romanos Imperatores, legimus, Sphingem in annulo, Minotaurum in militaribus ſignis habuiſſe, vt pacis bellíque conſilia in occulto eſſe debere ſignificarent. Tamen quamuis

Regum corda ſint inſcrutabilia, quamuis ſcrutator Maieſtatis opprimendus ſit à gloriâ, Ille fatuus, qui non poteſt diligere niſi quod ſibi placet; Extraneus ille, cui nihil arcani patêre debet; perfractis pudoris & reuerentiæ clauſtris in arcanum Regis irrumpit: Societatem cum Venetis & Sabaudo initam ſcelus vocat, auxilium Rhætis contra Vallitelinos datum, latrocinium; fœdus cum cæteris Principibus, quo poſſit iniuſta quorundam dominatio reprimi, inexpiabile crimen. Quibus breuiter reſpondendum fuerat, Regem ſocietatem iniiſſe, quia placuit, quia licuit; bellum ſuſcepiſſe, quia iuſtum eſt; vel potiùs iuſtum eſſe, quia ſuſcepit; hæc inquam erant reſpondenda, niſi ſingula percurrendo hominis improbitatem, & Regis æquitatem apertiùs innoteſcere poſſe iudicaremus.

Quid enim eſt quod in Republica Venetâ reprehendi iure poſſit? An fides? Catholica eſt. An fœdus? Iam tot ſæculis contractum

commodo noſtro, orbis Chriſtiani tranquillitati profuit. Ampliſſimo Senatui, apud quem infucata pietas ſibi domicilium conſtituit, partim Atheïſmum exprobrat, partim malè inter ſe conſentientium diſſidia mentitur, meliorem partem à maiori victam inſidioſè ſubijcit; Diſcordiæ pomum miſerat, ſi fœminas inueniſſet.

Quod in Sabaudi fœdere reprehendat nec ipſe ſatis veriſimiliter comminiſci poteſt. Quæ tandem iniuria, ſi clienti, propinquo, amico, fratri, aduerſus Genuenſes, Regni deſertores, qui etiam Lutheranorum auxilia conuocarunt, debitum & expectatum præſtamus auxilium? Itâ-ne verò Rex, quem tot populi firmiſſimum eſſe ſalutis ſuæ præſidium ſtatuerunt; ad cuius fidem tamquam ad tutiſſimum in ærumnis portum, vitam fortunáſque detulerunt, inermis, ſupinus, decuſſatis manibus, ſociis iniuriam fieri, eorum iura inuadi, expugnari, profligari contemplabitur; & in alieno damno ſuum

periculum conſiderabit? Diripiantur vrbes, vicinorum incendiis Prouinciæ noſtræ colluceant, audiamus è proximis vrbibus cadentium fragorem tectorum, fœminarum vlulatus, pereuntium gemitus, defluat in ripas noſtras effuſus ſociorum ſanguis, volitet hoſtis in propinquo, & patientiæ noſtræ ferociter inſultet, interim ceſſabimus otioſi, tam de ſociali ſalute quàm de proprio diſcrimine ſecuri; neque manum tollere, neque pedem mouere fas erit, ne tam peſtilentis Theologiæ commentatores oblatrent?

Quod ad Vallitelinos ſpectat, cùm Rex, Hæreticorum factionem in Aquitania profligaret armis; neque magis imperium ſuum quàm Romanam fidem ſtabiliret; Vallitelini à Rhætis, quorum ditioni ſuberant, defecerunt; támque nefariæ perduellionis in exterorum armis præſidium aduerſus dominos ſuos inuenerunt: Rhæti pro veteri ſocietate quam tot antè ſæculis habent, Regis Chriſtianiſſimi auxilium implorant; quid

æquius fuit, quàm ſociis laborantibus, de ditione, de ſalute periclitantibus, contra deſertores opitulari? Cùmque res eò deueniſſet vt neque conſcientiæ ſuæ nocere, nec ei quem parentis loco colit, diſplicere vellet, totius Regni omniúmque ordinum primarios, & è noſtris comitiis delectos, non magis in Regem fide quàm in fidem pietate conſpicuos, conuocauit, vt quid de Vallitelinis agendum ſalua conſcientia videretur, conſilium darent. Ibi ſtatutum fuit & decretum, liberum & integrum eſſe Regi Chriſtianiſſimo, imò & debere ſociis ſuis atque fœderatis (nempe Rhætis) contra rebelles (id eſt, Vallitelinos) auxilium ferre.

Quid ergo quòd cælum ac terras miſceant, minas intentent, conuiuia (adeò exceſſit animis reuerentia) in regiam maieſtatem euomant? quòd ſcilicet cum Caluiniſtis Principibus fœdus iam antea contractum pepigerit, eo ipſo tempore, quo Catholici Principes nobis infeſti, cum Lutheranis ſo-

cietatem inierunt? Nec non ex ea quam cum Turcis pacem habemus, potiùs quàm ſocietatem, inuidiam Regi regnôque faciunt? Equidem eorum ſententiæ libenter accederemus, ſi cum exteris, eo fine ſocietas iniretur; non vt afflictis, miſeris, exulibus Principibus, quæ à Deo acceperant, imperia reſtituantur, aut conſeruentur; non vt quorundam libido, quos nimia fœlicitas auidos facit, ab alieni dominatione imperij ſummoueatur: libenter, inquam, iis aſſentiremur, ſi eo cõſilio ſocietas inita fuiſſet vt fides pereat, regnet hæreſis. Quam quidem eſſe Principis noſtri mentem, tantum abeſt à ſuſpicione quantum à veritate: nihilominus tamen id eius eſſe conſilium quàm magni velint emiſſe, quos ille terrâ marique tot annos in oppidis & arcibus circunfuſo milite tamquam plagis incluſos cum inediâ luctantes tenet? Vt autem temerariam, ne dicamus Hæreticam, opinionem illam eneruemus; quæ non tam Catholicis ad tutelam quàm Hæreticis

ad

ad rebellionem accōmodata eſt, quâ volunt, cum diuerſæ Religionis hominibus nullam Principi ſocietatem ineundam; nonne conſtat vel ex ipſo Sacrarum paginarum teſtimonio, Principes, licèt infideles (& conſequenter Hæreticos) legitimos eſſe? ac proinde cum his, tamquam legitimis, ſocietatem & amicitiam contrahi poſſe? Certè Abrahamus cum Abimelech infideli ſocietatem pro ſe ſuíſque pepigit; Loth cum Sodomæ Regibus pacto fœdere copias conſiliáque coniunxit: Iacob ſocietatem immò & affinitatem Laban idololatræ concupiuit: Heber cum infideli Iabin; Dauid & Salomon cum Ægyptiis Tyriiſque Regibus; Machabæi cum Romanis & Lacedæmoniis fœdus percuſſerunt: neque tamen apud Sacros codices reprehenduntur. At verò Ioſaphat, cuius exemplum attulerunt, obiurgatur quidem quòd cum impiis Regibus initâ ſocietate, bellum iniuſtum, quamuis infidelibus, intuliſſet. Vt tamen intelligamus, non belli ſocie-

tatem ſed armorum iniuſtitiam damnaris nemo eidem crimini vertit quòd cum Ioram, nefario principe, Dei hoſte infenſiſſimo, contra Moabitas coniuraſſet. Quibus itaque non placet fœdus cum Hæreticis ictum, tot Patriarchas & Prophetas arguant neceſſe eſt, atque adeo Pontifices Maximos; quorum ſanctitas eſt ſupra licentiam calumniæ, fides extra periculum erroris; Pontifices, inquam, Maximos, quòd interdum ita poſtulante Chriſtianæ Reip. ſtatu, cum infidelibus pacem inierint & ſocietatem: Quin & ipſum audacter Chriſtum increparent, quòd inter dapum lautitias, & profuſam vnguentorum fragrantiam, publicanis & peccatoribus in menſâ ſocius, ſemina diuinæ Veritatis immitteret. Certè dum Chriſtianus orbis ſub Imperatorum crudelitate gemeret, pleríque eiuſdem victoriæ manum in prælio commodabant, cuius immanitati ceruicem in Tribunali minimè ſubduxiſſent. Romani in Parthos, Chriſtiani in Chri-

ſtianos ſub infenſis nomini Chriſtiano ducibus militabant: quippe & verè putabant aliam eſſe vim Religionis, aliam Imperij: neque credebant ſe diſplicere Chriſto, ſi quæ ipſe Cæſaribus reddi iuſſiſſet, redderentur. Ita Valentinianus cum Gottis, Theodoſius cum Arrianis amicitiam contraxit. Certè Conſtantinus, cognomento Magnus, Religione maior, Ethnicos in exercitu ſuo milites non exauthorauit, à Conſilio non repulit, à Senatu non ſummouit, Romanis cærimoniis quas improbabat, non negauit impenſas, & per omnes vias æternæ vrbis lætum ſequutus Senatum, vidit placido ore delubra, legit inſcripta faſtigiis Deûm nomina, percunctatus eſt templorum origines: cúmque ab impia Religione abhorreret, impiorum familiaritatem, ſocietatem, arma, conſilia non recuſauit.

Quare ſi tot Sanctiſſimorum virorum exemplo, cum infidelibus Societas licita ſit, quam Rex cum Anglis iam tot annos corro-

boratam de nouo confirmauit, eo certè nomine videtur eſſe laudanda, quòd qui locis in illis antea vexabantur Catholici, Societatis noſtræ beneficio tractari cœperint humaniùs: nam vt de Batauis ſileamus, quorum fœdus à prudentiſſimis Regibus magno Galliæ commodo fuit inſtitutum; quis eſt adeò hoſpes in Gallia, vel potiùs in Europâ, qui neſciat non alio fine cum Britanno pactas eſſe nuptias, quàm vt Catholicis qui abeſſent, facilior in patriam reditus eſſet; qui adeſſent, ſecurior Religionis libertas? Sed vt aliquid aduerſario concedamus, ſupponamus id factum Politicâ ratione, quæ certè maximum in imperiis pondus habet, potiùs quàm Catholicæ Religionis Amore, (quem eſſe ſingularem in Rege noſtro etiam hoſtes vel inuiti fatebuntur,) non poſſunt tamen id iure reprehendere quod tam multorum quæ attulimus exemplorum authoritate confirmatur. Quantam ergo faciunt iniuriam fidei, qui eam ſaluam eſſe non putant, niſi Regum ius pereat,

& gentium iura ſubuertantur? Satis ipſa ſuis, id eſt, veris, auxiliis tuta, præſtigioſis mendaciis quæ ſolam veritatem colit, non eget. Itaque non videmus, cur ſi licet Chriſtianis habere duces infideles aduerſus Chriſtianos, iiſdem non liceat Hæreticos habere ſocios contra hoſtes.

Sed bellum, aiunt, quod Rex ſuſcepit, iniuſtum eſt, quia non habet iuriſdictionem in Cæſarem: ideo non poteſt dicere, Tu Cæſar morere, Tu Palatine regna: ô inſanæ mentis Theologum! dum Rex à Cæſare diſſentit, dum fœderatis auxiliares copias mittit; bellum eſt, quia in Cæſarem iuriſdictionem non habet; in quem ſi iuriſdictionem haberet, non tam bellum quàm caſtigatio, quàm iudicium foret: At iniuſtum eſt quòd ad reſtituendum Hæreticum Principem (adde etiam Infidelem) ſuſceptum ſit. Infidelis ſit, dummodo legitimus: Infidelem non probamus, legitimum tuemur; Hæreticus eſt, ſed à Deo conſtitutus, à quo poteſtas omnis data

eſt: Hæreticum execramur, ſed Principem defendimus; quem Deus inſtituit, reſtituere conamur: Extorrem alieni laris, &, quod infœliciſsimum eſt, è ſumma fœlicitate, non tam ſuâ culpâ quàm hoſtium acerbitate præcipitatum, in ſinum noſtrum confugientem admittimus, opem implorantem auxilio leuamus. Quid aliud agimus, quàm, dum in vnius hominis calamitate miſericordiam exercemus, conditionis humanæ recordamur? Quæ eſt iſta aduerſariorum immanitas, vt quem miſerrimum effecerunt, miſerabilem tamen videri nolint? Si nobis creditis, in huius exemplo cauſam noſtram agi, & in omnes Reges ſententiam ferri putabamus. Nam ſi Catholicis Hæreticos Principes exterminare liceat, idem ſibi licere contra Catholicos Reges Hæretici præſument. Religio quidem & Imperij dignitas mutuâ ſe ſe tuentur ope, & in pari conſenſu optabilem concentum pariunt; tamen vtraque ſuum ius obtinet, vtraque ſuos terminos diſ-

tinctos habet: nec Imperio violare Religionem, nec Religioni Imperium abrogare licet. Hæc qui negauerit, Chriſto hæreſin imputet, qui iubet, reddantur Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo. Ex his vel ipſa luce meridianâ clariùs intelligi poteſt, falsò Chriſtianiſsimi Regis conſilium inſimulari, quaſi Hæreticorum conſiliis in fidei perniciem acquieſcat.

Nam Reginam matrem, quis eſt adeò frontis eiuratæ qui vel eius vituperare ſapientiam audeat, aut pietatem in dubium reuocare poſsit? Quæ quondam inuictiſsimi Regis Coniux, eius Eclipſin ſua luce reparauit; LVDOVICI *Juſti parens teneram eius ætatem ab omni tutam diſcrimine fouit: Denique tam multiplici prole fœcunda, effecit vt quibus antea contemptui propter Regum orbitatem extiteramus, nunc etiam inuidiâ digni videamur.*

ILLVSTRISSIMVM CARDINALEM A RVPEFOCALDA, *qui*

antiquorum Patrum mores, innocentia, ſe-ueritatem auſteritate, puritatem integri-tate vel imitetur, vel antecedat; qui nihil in vita niſi laudandum aut fecit, aut dixit, ac ne ſenſit quidem; impietatis arguant ne-ceſſe eſt, qui Regis conſilium Hæreticis fa-uere comminiſcuntur.

ILLVSTRISSIMVM CARDI-NALEM DE RICHELIEV, *in quem vnum præſertim ſpicula conuertunt, negare ſaltem non poſſunt eum eſſe Theologiæ ſtu-dio præcipuum: in qua vel primis adoleſcen-tiæ annis ad miraculum excelluit; Pietate clariſsimum, vt qui doctiſsimis libris in lu-cem editis, Hæreticorum opiniones non ſine maximo fructu confutauerit; Conſilio pro-uidum, vt cui celeberrimæ illius victoriæ na-ualis quam de perduellibus reportauimus, momenta cauſáſque, qua valet diuina ſoler-tia, contulerit: Cùm nulla ex parte caninum dentem quo pruriunt, eius innocẽtiæ queant infigere, hoc vnum exprobrant, callidum ni-*

mis

mis & perſpicacem, qui ſuos ſenſus abſcondat, alienos detegat. Tandem gratulamur Galliæ, gratulamur tibi, Cardinalis Illuſtriſsime, cuius incomparabili Sapientiâ factum eſt vt qui ſe ſolos ſapere putabant, qui nos antea moribus leues, cultu barbaros, conſilio ſtolidos exiſtimabant, nunc, quæ tua gloria eſt & fructus noſter, profundioris cogitationis & abſtruſioris prudentiæ damnent.

Ampliſsimum autem Cancellarium, ab omni maledicentiæ licentia tutum eſſe decebat, vel ob hoc vnum, quòd omnia incrementa fortunæ Virtuti propriæ debet; atque adeo in tantum laudandus in quantum Virtus intelligi poteſt.

Mareſcallus de Schomberg Hæreticis fauebit, contra quos præcipuus belli author non extitit ſolùm, ſed etiam periculoſiſſimam tormentorum præfecturam adminiſtrauit, totiéſque in manifeſtum capitis periculum deſcendit, vt etiam Ducem de Mayenne, quem ſuum Hæretici lanium nuncupabant,

manu prehenſum teneret, cùm funeſto plumbeæ glandis verbere, maximo noſtro dolore, maxima hoſtium lætitia, transfixus occubuit?

Tot Galliæ lumina, tot nobilitate conſpicui, tot eruditione præſtantes, tot pietate clari, tot rerum vſu docti, patriæ amantiſsimi, Regiæ Majeſtatis obſeruantiſsimi, Hæreticos rebelles, quos armis deſtruunt, conſiliis aſtruent: quam in regno noſtro ferro flammáque proſequuntur hæreſin, in aliena ditione, ſuis opibus, ſuo damno confirmabunt? Hoſtilē impudentiam, quæ tantam audeat innocentiam culpare! Inanes malè feriatorum hominum cogitationes, qui credant eam eſſe noſtrûm omnium cæcitatem, vt tam apertæ calumniæ conſentiri; eam peruerſitatem, vt adeo falſis & in perniciem totius Reip. Chriſtianæ concinnatis argumentis commoueri poſsimus.

Sed quid mirum ſi Religioſiſsimi Principis Conſilium inſectantur? Cùm Regi no-

ſtro, LVDOVICO *ſemper inuicto, ſine ſimulatione pio, ſine faſtu graui, ſine auſteritate ſeuero, ſine blanditiis benigno, ſine ambitione magnanimo, ſine aſtu prudenti, ipſo etiam momento quo tormentis Hæreticorum propugnacula quatit, audent Hæreſeωs propugnationem obijcere? Bellum adeò difficile contra factiones Hæreticorum ſuſcepit, vt quos inuicti Reges minimè laceſſendos duxerant, quos Prudentia & in Religionem pietate præſtantes viri armis ſubigi poſſe negarant, mirabili conſtantia, fœlicitate incredibili obſederit, expugnarit, domuerit. Ergo dum Rex Chriſtianiſſimus Hæreticos impugnat, Hæreſi fauet; dum eam exterminare finibus Regni contendit, aliis in Regionibus eam propagare laborat? ô ingratum ciuem, qui Regi ſuo debitam gloriam inuidet! ô inſulſum Theologum, qui profligatæ Hæreſi tantopere fauet, vt expugnatorem eius impugnet! Ergo dum Rex neglectis Aulæ deliciis, in exercitu ſuos ad laborem, non tam im-*

perio quàm exemplo prouocat, dum vigilat in caſtris, dũ pugnat in acie, periclitatur in aggere, dũ Hæreticas arces expugnat, vrbes diruit copias diſſipat, Eccleſiis Sacerdotes, Sacerdotibus Eccleſias reſtituit, exulémque Religionem poſtliminio tot in oppida, tot in Prouincias reuocat, & quaſi prehenſam manu reducit; ſcelerata nefariorum hominum licentia & ſeditioſis hoſtium libellis fiet vt nihil aliud ex tot laboribus & periculis, quàm apud exteros inuidiam, apud ſuos contemptum, apud omnes infamiam, & in ſe feſtinatæ ſenectutis inſignia conſequatur? Et tamen parum erat tam inſigni pietate tam multis laboribus partam gloriam eripere, niſi tantæ innocentiæ tacitè periculum minitarentur, non ab Hæreticis quos impugnat, ſed à Catholicis quorum ſecuritati peruigil excubat. Nam quo fine, qua mente, fatalem Galliæ, funeſtam orbi, bonis omnibus execrandam HENRICI *ſemper Magni, cædem, in medium adducunt? niſi vt Regicidis ſtimu-*

los, Regi terrorem addant? vt quod in Patrem crudeliſſimè patratum eſt, in ſe quoque fieri poſſe pertimeſcat? Cur, inquam, illam communem bonorum omnium calamitatem reuocant? niſi vt fœdi ſpectaculi memoria cicatricem iam tum ſucceſſoris fœlicitate coaleſcentem exulcerent; & in dolore noſtro lætitiam captent, qui antea forſitan in publica clade riſum non tenuerant? Feros Leones diceres, qui cæſâ & deuoratâ victimâ, hærentem adhuc rictibus cruorem lambunt, & prætentæ crudelitatis gaudia taciti repetunt. Neque tantùm (Deum immortalem!) cædis tam horrendæ memoriam refricant, ſed etiam quâ ſunt impudentia, iuſto Dei iudicio illatam eſſe proclamant; atque ita cædem defendunt, cuius iuſtam eſſe cauſam contendunt: ſimúlque ſuam in nos hoſtilem voluntatem manifeſtò produnt: qui tam ſceleratam manum Dei Juſtitiæ attribuunt. Quis enim potuiſſet tam atrox parricidium defendere, niſi qui poſſit commiſiſſe?

Itaque Rex Regum maxime, tuum eſt non magis hoſtium contumelias contemnere; quàm noſtrûm omnium, quotquot Eccleſiaſtici ordinis ſumus, pietatem tuam prædicare, laudare Religionem, ſecuritatem procurare, cùm in illa tuæ Majeſtatis inauguratione nos inimicos futuros inimicis tuis promiſerimus. Perge fœliciter, procede audacter, regna tranquillè, triumpha fortiter, ingruant hoſtes, contumeliæ ſæuiant, blaſphemi intonent; tibi ad ſalutem, ad victoriam, ad triumphum votis quàm poterimus ardentiſſimis aditum parabimus, aſſiduis precibus ſollicitabimus, mittat tibi auxilium de Sancto; impleat omnes petitiones tuas, memor ſit omnis ſacrificij tui; omne Conſilium tuum confirmet, vt quotquot imperio tuo ſubjacemus, lætemur in ſalutari tuo & in nomine Dei noſtri, Regíſque proſperitate, magnificemur. Quantum verò ad iſtos libellos attinet, placuit nobis omnibus, tam impios, ſceleratos, & in perniciem totius Galliæ concinnatos libros,

noſtra ſententia & authoritate damnare. Eos itaque ſeditioſos, & plurima contra fidei puritatem & pacis tranquillitatem, continentes, atque ita bonis omnibus execrandos & deteſtandos, damnauimus & damnamus. DATVM *Lutetiæ, Cleri Generalis Comitiis, decimo tertio Decembr. Anno 1625.*

De mandato Illuſtriſſimorum & Reuerendiſſimorum Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, totiúſque cœtus Eccleſiaſtici, in Comitiis generalibus Cleri Galliæ conſtituti.

LEONORIVS DESTAMPES,
E. Carnotenſis.

Extraict du Priuilege du Roy.

PAR Lettres Patentes du Roy, données à Fontainebleau, le 4. Septembre, 1625. Signées, SAVARY; Il eſt permis, pendant cinq ans, à ANTOINE ESTIENE, Imprimeur ordinaire de ſa Majeſté; Outre les trois liures des Edicts du Clergé, déja publiés, d'imprimer encor tous les autres Edicts, Lettres Patentes, Arreſts, & autres choſes concernant les affaires du Clergé de France; qui luy ſeront par cy-apres baillées par les Agents Generaux dudit Clergé: Auec defenſes à tous autres, de les Imprimer, alterer, vendre, ny diſtribuer d'autre impreſſion que dudit ESTIENE; à peine de mille liures d'amende, confiſcation des exemplaires; & de tous deſpens dommages & intereſts.